

Zsivity Tímea

Jön a sorkötelezettség a déli határ túloldalán

Az orosz–ukrán háború, az észak-koszovói, a dél-kaukázusi és a legutóbb kirobbanó közel-keleti fegyveres konfliktus rámutatott arra is, hogy Európa mennyire kiszolgáltatottá vált külső tényezőkkel szemben. A kialakult geopolitikai helyzetben egyértelmű lett, hogy Európának jelentős mértékben fejlesztenie kell védelmi képességeit, nemzetközi válságkezelési készségét és kapacitását.

Július első napjától Magyarország tölti be az Európai Unió Tanácsának soros elnöki tisztét. Az elnökséget betöltő tagállamok hármas csoportokban, úgynevezett elnökségi triókban szorosan együttműködnek egymással. A jelenlegi triót a spanyol, a belga és a magyar elnökség alkotja. A három tagország a 2023. július 1. és 2024. december 31. közötti időszakra szóló közös „cselekvési tervében” megfogalmazta: „az orosz–ukrán háború és a növekvő globális bizonytalanság megköveteli az Európai Uniótól, hogy növelje ellenálló képességét és stratégiai autonómiáját.”¹ Spanyolország, Belgium és Magyarország közösen kidolgozott programjának egyik alappillérét az uniós polgárok szabadságának és biztonságának szavatolása képezi.² Magyarország elnökségi prioritásai közt szerepel az európai védelempolitika megerősítése.³

A magyar elnökség a közös biztonság- és védelempolitika terén három fő területre kíván fókuszálni: az EU katonai reagálóképességének és válságkezelő kapacitásainak megerősítésére; az európai katonai képességfejlesztés hatékonyságának növelésére; valamint az európai védelmi technológiai és ipari bázis megerősítésére, a védelmi innováció előmozdítására.⁴ Fontos kiemelni, hogy amíg a NATO a kollektív védelmet biztosítja a legtöbb tagállam számára, addig az EU a hibrid fenyegetésekkel, a kiberbiztonságot veszélyeztető tényezőkkel, a szervezett bűnözéssel szemben, valamint a külső határvédelem kapcsán kíván fellépni.

A jelenlegi biztonsági helyzetben kiemelt jelentőségű a nyugat-balkáni régió stabilitásának biztosítása. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Szerbia

¹ General Secretariat of the Council 2023.

² General Secretariat of the Council 2023.

³ A magyar soros elnökség prioritásai [é. n.].

⁴ Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja 2024.

mint az Európai Unióval határos EU-tagjelölt nagysága, demográfiai jellemzői, gazdasági fejlettsége, hadereje, unión kívüli szereplőkkel fenntartott kapcsolatai okán a térség stabilitása és biztonsága szempontjából is kiemelt jelentőséggel bíró ország. A *Global Firepower* 2024. évi beszámolója szerint Szerbia haderejét tekintve a 145 ország közül az 56.⁵ helyen áll, megelőzve az EU- és NATO-tag Horvátországot, Szlovéniát, valamint Albániát, Bosznia-Hercegovinát, Észak-Macedóniát, Koszovót és Montenegrót.⁶ A nyugat-balkáni ország folyamatosan fegyverzi fel a hadseregét. Szerbia legutóbb augusztus utolsó hetében írt alá egy szerződést, amely szerint 12 új, Rafale repülőgépet vásárol meg Franciaországtól.⁷ Éric Trappier, a Dassault Aviation vezérigazgatója elmondta, hogy az első harci gépet 2028-ban adják át a szerb légierőnek. A megállapodás értéke 2,7 milliárd euró.⁸ A Rafale többfunkciós, negyedik generációs vadászipülőgép, amely képes légi harcok megvívására, földi célpontok támadására, valamint felderítési feladatok ellátására is.⁹ Ezáltal a szerb légierő jelentősen növelheti harcképességét, ami különösen fontos a jelenlegi geopolitikai helyzetben, amikor ebben a térségben is növekvő feszültségek tapasztalhatók.

Fontos megjegyezni, hogy Szerbia azt követően döntött a Rafale vadászipülőgépek beszerzése mellett, miután Horvátország használt francia gépeket vásárolt. Ezt követően Aleksandar Vučić szerb elnök szeptember 14-én bejelentette, hogy aláírta a hozzájárulását a 75 napos kötelező katonai szolgálat visszaállítására.¹⁰ Erre azután került sor, hogy Horvátország védelmi minisztere, Ivan Anušić közölte: „Horvátország 2025. január 1-jétől újra bevezeti a két hónapos kötelező sorkatonai szolgálatot.”¹¹

A fent leírtakból megállapítható, hogy a megváltozott biztonsági környezetben a kelet-közép-európai és nyugat-balkáni országok is cselekvési kapacitásuk fokozására, a veszélyekkel szembeni ellenállásuk növelésére és védelmi képességeik fejlesztésére összpontosítanak.

Nem mellékes megjegyezni, hogy az EU 27 tagállamából ma 9 tagország – Ausztria, Ciprus, Dánia, Észtország, Finnország, Görögország, Lettország, Litvánia és Svédország – működtet sorköteles szolgálatot.¹² Itt ki kell

⁵ Megjegyzés: a 2025-ös adatok szerint Szerbia jelenleg a 63. helyen szerepel, az elemzés megjelenésekor, 2024-ben még az 56. volt.

⁶ GFP 2025.

⁷ VARGA 2024.

⁸ VARGA 2024.

⁹ VARGA 2024.

¹⁰ SZMSZ 2024.

¹¹ Index Vijesti 2024.

¹² PEDRAZZOLI 2024.

emelni, hogy vannak olyan országok, amelyekben a sorkötelezettséget részben a társadalmi akarat tartotta fent. Ausztria és Svájc nem NATO-tag, így számukra e gyakorlat országuk biztonsága megőrzésének alapját képezi. Azokban az országokban, ahol fennmaradt a sorkatonaság intézménye, a hadseregnek nagy társadalmi támogatottsága is van. Szerbiában a társadalmi támogatottság a sorkatonai szolgálat visszaállítása kapcsán mérsékeltnak mondható. A Szerbiai Fiatalok Ernyőszervezete (KOMS) által végzett közvélemény-kutatás eredményei szerint a fiatalok 49%-a támogatja a kötelező sorkatonaság visszaállítását, míg 43%-uk ellenvetését fejezte ki.¹³ A társadalmi támogatottság kérdésén túl felmerül még egyéb gyakorlati akadály is a sorkatonai szolgálat visszaállítása kapcsán. Ilyen például a regrutákat fogadó laktanyák állapota, hiszen számos katonai objektum használaton kívül áll, de a megfelelően képzett, a kiképzéshez szükséges személyi állomány hiánya is gondot okoz.¹⁴ A kötelező katonai szolgálat visszaállításának célja a tartalékos haderő bővítése és fejlesztése. A szolgálatot teljesítő polgárok a szerb hadsereg tartalékállományába kerülnek, szükség esetén hadgyakorlatra kötelezhetők, hadiállapot esetén pedig mozgósíthatók.¹⁵

Megállapítható, hogy a bővülő EU-nak hosszabb távon jobban felszerelt, képzetesebb és szervezettebb haderőre lenne szüksége ahhoz, hogy önállóan is képes legyen fellépni az őt fenyegető veszélyekkel szemben. Megfelelő szintű stratégiai autonómiára van szüksége ahhoz, hogy előmozdítsa a békét, és megőrizze a biztonságot határain belül és kívül egyaránt.

2024. szeptember 20.

Felhasznált irodalom

- A magyar soros elnökség prioritásai [é. n.]. *Magyar elnökség. Az Európai Unió Tanácsa*. Online: <https://wayback.archive-it.org/12090/20250412082256/https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/hu/>
- Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja* (2024). Online: <https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/media/1ztb2e2b/2024-masodik-fele-vi-magyar-elnokseg-programja.pdf>
- BOKIĆ, Uglješa (2024): Kako će u praksi izgledati najavljeni obavezni vojni rok? *Danas*, 2024. szeptember 17. Online: www.danas.rs/vesti/drustvo/vojni-rok-u-praksi/

¹³ KOMS 2024.

¹⁴ BOKIĆ 2024.

¹⁵ BOKIĆ 2024.

Jön a sorkötelezettség a déli határ túloldalán

- General Secretariat of the Council (2023): *18-month Programme of the Council (1 July 2023–31 December 2024)*. 10597/23. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10597-2023-INIT/en/pdf>
- GFP (2025): 2025 Military Strength Ranking. *Global Firepower*. Online: www.globalfirepower.com/countries-listing.php
- Index Vijesti (2024): Anušić: Vojni rok počinje 1. siječnja, trajat će dva mjeseca. *Index.hr*, 2024. augusztus 15. Online: www.index.hr/vijesti/clanak/anusic-vojni-rok-pocinje-1-sijechnja-trajat-ce-dva-mjeseca/2590852.aspx
- KOMS (2024): *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji 2024*. Online: https://koms.rs/wp-content/uploads/2024/08/Alternativni_izvestaj_2024.pdf
- PEDRAZZOLI, Matteo (2024): European Countries Back to Discussing Compulsory Military Conscription. Nine Still Have It. *Eunews*, 2024. május 15. Online: www.eunews.it/en/2024/05/15/european-countries-back-to-discussing-compulsory-military-conscription-nine-still-have-it/
- SZMSZ (2024): Vučić hozzájárult a katonakötelezettség visszaállításához. *SZMSZ (Szabad Magyar Szó)*, 2024. szeptember 14. Online: <https://szmsz.press/2024/09/14/vucic-hozzajarult-a-kotelezo-sorkatonasag-visszaallitasahoz/>
- VARGA Szilveszter (2024): Szerbia 12 Rafale harci gépet vásárol, az elsőt a franciák 2028-ban szállítják le. *BALK Magazin*, 2024. augusztus 30. Online: <https://balk.hu/2024/08/30/szerbia-12-rafale-vadaszgep-az-elsot-2028-ban/>